

‘Conservation Timber’, hout met een verhaal!

Anderhalf jaar geleden is Stichting Probos in het kader van het Cities4Forests programma gevraagd haar kennis en contacten in te zetten voor het ontwikkelen van een markt voor ‘conservation timber’. Dit verzoek heeft geresulteerd in partnerschappen tussen de gemeenten Amsterdam en Rotterdam en bosgemeenschappen in Suriname, Bolivia, Guyana en Guatemala. Conservation timber uit deze gemeenschapbossen vindt hierdoor zijn weg naar onder andere banken, vlonders en fiets- en wandelbruggen in deze steden. In dit Bosbericht leest u waarom en hoe Probos gemeenschapbossen daar beschermt en het gebruik van duurzaam geproduceerd hout uit deze gemeenschapbossen hier stimuleert.

*In Rotterdam wordt de eerste ‘Beterbank’ van conservation timber uit Zuid-Amerika geopend.
(Foto: Mark van Benthem, Probos)*

Gemeenschappen hebben niet of nauwelijks toegang tot de internationale houtmarkt

Context

Zo'n 36 procent van de nog resterende, intacte boslandschappen wereldwijd wordt beheerd door lokale gemeenschappen. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat het beheer door deze gemeenschappen een zeer effectieve vorm van natuurbehoud is¹. In gebieden waar inheemse gemeenschappen wonen, is ontbossing veel lager. In de strijd tegen grootschalige ontbossing dient gemeenschapsbosbeheer een prominente plek te krijgen. Dit vraagt om meer begrip en waardering voor gemeenschapsbosbeheer, inclusief houtoogst. Juist daar komen het concept 'conservation timber' en het Cities4Forests (C4F) programma om de hoek kijken.

Terwijl de door lokale bewoners beheerde tropische bossen een enorme voorraad en potentieel hebben voor de duurzame oogst van hoogwaardig hout, hebben zij niet of nauwelijks toegang tot de internationale houtmarkt. Het C4F Partner Forest Program, geïnitieerd door de systeemdenkers van Pilot Projects, is gebaseerd op de levering van 'conservation timber'

(zie kader 1) voor kleinschalige openbare infrastructuur aan de stad waarmee ze samenwerken. Denk aan straatmeubilair, bruggen en vlonders. Door duurzaam bosbeheer door gemeenschappen in de tropen actief te ondersteunen en door een markt te ontwikkelen voor het hout afkomstig uit deze bosgemeenschappen draagt Probos bij aan haar ambitie om bos dáár te beschermen en duurzaam en verantwoord ingekocht hout uit gemeenschapsbossen hiér te stimuleren.

Probos heeft als onderdeel van het C4F programma voor de steden Amsterdam en Rotterdam de conservation timber 'waardeketens' opgebouwd en gecoördineerd. Om die samenwerking te laten slagen, zijn ook andere partners nodig waaronder zagerijen, exporteurs en importeurs. Probos is uitdrukkelijk geen 'houthandelaar', maar werkt met marktpartijen samen om te zorgen dat er een functionerende waardeketen ontstaat die op termijn ook zonder Probos blijft functioneren. In de landen waar het hout geoogst wordt, werkt Probos nauw samen met lokale partners.

Borgen duurzaam bosbeheer

Om duurzaam bosbeheer te borgen en lokaal ook stevig in te bedden en te ontwikkelen, wordt vaak gebruik gemaakt van certificering van duurzaam bosbeheer volgens de richtlijnen van FSC of PEFC. Daarmee voldoet het hout ook aan de inkoopcriteria van Nederlandse overheden. De partnergemeenschap waarmee Amsterdam samenwerkt (Bigi Poika in Suriname) is nog niet gecertificeerd. Daarom is het certificeringstraject onderdeel van het project. Samen met FSC Nederland zijn de voorbereidingen en trainingen gestart voor certificering waarbij gebruik wordt gemaakt van de vrij nieuwe FSC Continuous Improvement Procedure (CIP, FSC-PRO-30-011, zie kader 2). Dit is een procedure voor stapsgewijze certificering, specifiek ontworpen voor FSC-certificering van kleine bosbeheerders en gemeenschapsbossen. De CIP-procedure wordt nog niet breed toegepast en wat betreft de implementatie is het nog pionieren. Probos heeft samen met lokale partners en verschillende FSC experts CIP trainingen, een pre-audit en een gap-analyse uitgewerkt voor het bosbeheer van de Surinaamse gemeenschap Bigi Poika. Hiermee is belangrijke kennis ontwikkeld die ook elders toegepast kan worden.

Case Amsterdam

Het Surinaamse dorp Bigi Poika is een inheems dorp in het district Para met een 15.684 hectare groot gemeenschapsbos in beheer. Door de beperkte verstoringen is het bos nog steeds te kwalificeren als (semi-) natuurlijk bos met een rijke biodiversiteit. Dat versterkt het belang van duurzaam bosbeheer binnen het gemeenschapsbos van Bigi Poika. Voor een uitgebreide beschrijving van Bigi Poika, inclusief foto en film, is het de moeite waard [deze fotorapportage](#) te bekijken.

KADER 1: CONSERVATION TIMBER

Conservation timber is hout uit bossen die door lokale gemeenschappen worden beheerd en dat het behoud van bossen op lange termijn ondersteunt. Voor de gemeenschappen is het bos van groot belang in hun dagelijks bestaan, maar ook als bron van inkomsten. De verkoop van hout is hierin vaak een belangrijk onderdeel. Met het gebruik van conservation timber leveren steden en andere afnemers een bijdrage aan het duurzaam behoud van deze bossen én aan de bestaanszekerheid van de mensen die er wonen en werken.

Met het C4F programma stimuleert Probos samen met lokale partijen en andere partners, waaronder FSC Nederland, het gebruik van conservation timber in Europese steden. De steden gaan een 'forest partnership' aan met dorpsgemeenschappen in de tropen gebaseerd op de aankoop en het gebruik van conservation timber. Met de toepassing van het hout wordt het verhaal van de gemeenschap verteld inclusief het belang van het bos en de producten uit het bos voor de betreffende gemeenschap.

¹ <https://www.iucn.nl/ons-werk/bossen-en-klimaat/>

KADER 2: DE FSC CONTINUOUS IMPROVEMENT PROCEDURE (CIP)

De FSC Continuous Improvement Procedure (CIP) is specifiek ontworpen voor de FSC-certificering van kleinschalige (gemeenschaps) bossen. De CIP procedure kent in principe de volgende stappen:

1. Een 'self-conformity' check van de huidige situatie om de conformiteit met de indicatoren van de FSC-standaard te beoordelen waar in eerste instantie met name naar de 'Core Criteria' (CC) wordt gekeken.
2. Wanneer de gemeenschap voldoet aan de CC dient een plan te worden opgesteld waarin beschreven wordt hoe de gemeenschap gedurende de komende vijf jaar kan komen tot conformiteit met de 'Continuous Improvement- Criteria' (CIC).
3. De Gemeenschap laat een eerste audit uitvoeren door een erkende auditor waar conformiteit met de CC en het plan voor de CIC worden beoordeeld. Bij goedkeuring, mag de gemeenschap het FSC-keurmerk dragen.
4. Na drie jaar vindt een tussentijdse audit plaats en na jaar vijf een finale audit om te beoordelen of de gemeenschap nu zowel aan de CC als aan de CIC voldoet. In dat geval behoudt de gemeenschap het FSC keurmerk.

Stammen uit het gemeenschapsbos van Bigi Poika (Suriname) onderweg naar zagerij Soekhoe en Zonen in Paramaribo om daar verzaagd te worden en vervolgens naar Nederland te worden vervoerd. (Foto: Giani Razab Sekh, ESS)

Het traditioneel gezag en de bosbouwploeg van het dorp werken samen met Probos en haar Surinaamse partner ESS (Environmental Services & Support) aan duurzaam bosbeheer. Er zijn verschillende trainingen gegeven en de eerste stappen in de FSC-CIP zijn gezet. Inmiddels is het oogstplan goedgekeurd, zijn de bomen geveld, uitgeslept en getransporteerd naar de zagerij

in Paramaribo waar deze worden verzaagd op de bestekmaten voor Amsterdam. Met deze eerste levering zal vooral de houtsoort Wana (*Sextonia rubra*) worden verscheept, bedoeld voor parkbanken in de Amsterdamse buitenruimte. Door het partnerschap tussen stad en gemeenschap weten de inwoners van Bigi Poika waar hun hout naartoe gaat en hoe het wordt gebruikt.

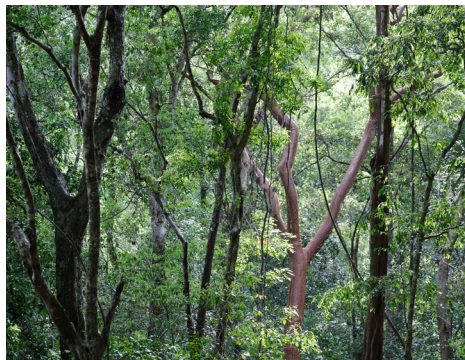
De inwoners van Amsterdam krijgen op hun beurt inzicht in de herkomst van het hout waar zij gebruik van maken.

De Rotterdam case

Tot voor kort gebruikte de gemeente Rotterdam één houtsoort voor de circa 300 banken die jaarlijks geplaatst worden. In het kader van het C4F programma heeft Rotterdam de 'Beterbank' ontwikkeld. Deze Beterbank combineert de duurzaamheidsambities van de stad met een mooi ontwerp voor een nieuwe stadsbank op basis van zes verschillende, deels minder bekende, tropisch houtsoorten. Via een QR-code op de banken krijgen gebruikers meer informatie over de bosgemeenschappen. De houtsoorten die voor de Beterbank gebruikt worden, zijn afkomstig uit FSC-gecertificeerde gemeenschapsbossen in Bolivia en Guyana. De soortnamen zijn in de bank gegraveerd. Voor Bolivia gaat het om de soorten Garapa (*Apuleia leiocarpa*) en Marfim (*Balfourendron riedelianum*) uit de CINMA-San Martin bosconcessie van 468.000 hectare

Probos adviseurs Sietze van Dijk en Eli Prins met de dorpsleiding van Bigi Poika en ESS consultant Giani Razab Sekh tijdens een FSC-CIP werksessie in het dorp Bigi Poika. (Foto: Eli Prins, Probos)

Het bos in Selva Maya van waaruit conservation timber wordt geogst voor de Europese markt.
(Foto: Mark van Benthem, Probos)

groot in Bajo Paragua. Guyana levert de houtsoorten Jatoba (*Hymenaea courbaril L.*), Massarundaba (*Manilkara bidentata*) en Angelim Pedra (*Hymenolobium excelsum Ducke*) afkomstig uit de FSC-gecertificeerde concessies van Iwokrama. Iwokrama is een 371.000 hectare groot natuurlijk landschap met een kapcyclus van 60 jaar.

De Beterbanken zijn onderdeel van een pilot voor 50 banken om te onderzoeken welke houtsoorten de beste eigenschappen hebben om breder te worden toegepast binnen de Gemeente Rotterdam. De verschillende houtsoorten worden daarom gemonitord om te beoordelen hoe zij zich gedragen in de openbare ruimte waar zij onderhevig zijn aan o.a. weersinvloeden en intensief gebruik. Daarnaast is in Rotterdam aan de Bergsche Voorplas ook een steiger van conservation timber aangelegd. Deze steiger is gemaakt van de houtsoort Pucté, afkomstig uit de FSC-gecertificeerde gemeenschapsbossen van Carmelita in de Selva Maya (Guatemala).

Zie de [Partner Forest website](#) voor een uitgebreide beschrijving van de verschillende bosgemeenschappen waar in het C4F programma mee wordt samengewerkt en andere deelnemende steden.

Vlonder aan de Bergsche Voorplas in Rotterdam gemaakt van conservation timber van de houtsoort Pucté (*Bucida buceros*) uit de Selva Maya.
(Foto: Gemeente Rotterdam)

Wat hebben we geleerd?

Dat het marktaandeel van conservation timber nu nog gering is, wil niet zeggen dat de houthandel hierin geen potentie ziet. Zaken doen met lokale gemeenschappen is echter uitdagend en vergt vaak een lange adem. Langer dan de anderhalf jaar die we nu bezig zijn. Culturele verschillen en wederzijds onbegrip kunnen leiden tot teleurstelling en frustratie. Initiatieven zoals C4F helpen bij het opbouwen van wederzijds begrip en vertrouwen. Een belangrijke basis voor wederzijds vertrouwen is continuïteit. Om die reden werkt Probos aan nieuwe initiatieven o.a. om de gerealiseerde waardeketens te borgen en nieuwe waardeketens op te bouwen.

In de communicatie met gemeenschappen is de rol van een lokale projectpartner van groot belang. Daarom heeft Probos, naast de tijd die het vraagt om het vertrouwen te winnen van lokale gemeenschappen, ook veel tijd gestoken in het opbouwen van werkrelaties met lokale liaisons, zoals ESS in Suriname en Rainforest Alliance in de Selva Maya. In een dergelijke prille handelsrelatie mogen verwachtingen niet te hoog zijn. Houtvolumes zijn aanvankelijk bescheiden. Voor zowel Amsterdam als

Rotterdam gaat het voor een eerste levering om enkele kubieke meters gezaagd product. Desalniettemin zijn beide steden enthousiast om meer projecten met conservation timber te realiseren. Zo verkent Amsterdam momenteel of Surinaams hout uit gemeenschapsbos een plek kan krijgen in de nieuwe woonbuurt bij het Nelson Mandelapark met een groot aandeel Amsterdammers met Surinaamse roots. Het gaat hier om het grootse houtbouwproject van Nederland in ontwikkeling,

Hoe gaan we verder?

Met steun van de Inter-American Development Bank (IADB) werkt Probos nu samen met lokale partners en Surinaamse bosgemeenschappen aan het verbreden van het conservation timber concept waarbij, naast hout en houtproducten, ook gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een markt voor minder bekende houtsoorten en bosgerelateerde ecosysteemdiensten. Daarnaast werkt Probos aan het ontwikkelen van lokale competenties voor duurzaam bosbeheer binnen de gemeenschappen waaronder het creëren van bekendheid met certificeringstrajecten zoals FSC-CIP en het lokaal verzagen van de stammen. Door het ontwikkelen van deze competenties bij de gemeenschappen kan er lokaal meer waarde worden gecreëerd en kan de waardeketen worden verkort.

We blijven hierin nauw samenwerken met lokale partners en stakeholders om duurzame relaties op te bouwen die gebaseerd zijn op wederzijds vertrouwen en positieve impact. Niet alleen op het bos, maar ook op de mensen die afhankelijk zijn van het bos. Geïnteresseerde partijen kunnen contact opnemen met de auteurs.

Eli Prins, Mark van Benthem en Sietze van Dijk